

Qualitative Characteristics of Useful Financial Information

Anna Šlosárová¹

¹ University of Economics in Bratislava
Faculty of Economic Informatics, Department of Accountancy and Auditing
Dolnozemska cesta 1, 852 35 Bratislava, Slovak Republic
E-mail: anna.slosarova@euba.sk

Abstract: *The users of accounting information require the information presented in the financial statements to be useful for their decision. The usefulness of accounting information is characterized by their qualities that are called the qualitative characteristics. In the paper we are dealing with the content and analysis of the qualitative characteristics of useful financial information in accounting legislation, in US GAAP, IFRS, Directive of the European Parliament and of the Council 2013/34/EU on the financial statements and in the Act No. 431/2002 Coll. On Accounting. Using comparison we identified common and different marks in the qualitative characteristics of useful financial information definition according to the individual legislations that are stated in the paper conclusion. We put accent on the fact that although the economic practice in the Slovak Republic does not use the term of qualitative characteristics of useful financial information, the users of accounting information require, analyze and evaluate these characteristics. They are very important for their economic decisions.*

Keywords: *qualitative characteristics of useful financial information, fundamental qualitative characteristics, relevancy, faithful representation, enhancing qualitative characteristics*

JEL codes: M40, M41

1 Súčasný stav - úvod do problematiky

Všeobecne uznávaným cieľom účtovníctva je poskytovať informácie pre používateľov. Hlavným zdrojom informácií z účtovníctva pre rôzne skupiny používateľov je účtovná závierka. V účtovnej závierke sú predovšetkým kvantitatívne ukazovatele, ktoré sa prezentujú vo výkazoch účtovnej závierky a sú vyjadrené v peňažných (finančných) jednotkách. Preto sa označujú aj ako finančné informácie (financial information). Finančné informácie uvedené vo výkazoch účtovnej závierky sa dopĺňajú a vysvetľujú v poznámkach účtovnej závierky.

Používatelia informácií z účtovníctva vyžadujú, aby informácie, ktoré konkrétna účtovná jednotka zverejňuje v účtovnej závierke, boli pre ich rozhodovanie užitočné. Užitočnosť informácií z účtovníctva charakterizujú ich vlastnosti, ktoré sa nazývajú kvalitatívne charakteristiky (qualitative characteristics).

Cieľom príspevku je na základe teoretických poznatkov zovšeobecnených v US GAAP, IFRS, Smernici EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných závierkach a v zákone o účtovníctve identifikovať spoločné znaky a rozdiely vo vymedzení kvalitatívnych charakteristík užitočných finančných informácií v jednotlivých úpravách účtovníctva. Zámerom príspevku je aj snaha o presvedčanie používateľov informácií z účtovníctva o význame a dôležitosti poznania vlastností finančných informácií prezentovaných v účtovných závierkach, pretože im to napomôže pri ich rozhodovaní sa.

2 Metodológia a zdrojové údaje

Objektom skúmania príspevku sú kvalitatívne charakteristiky finančných informácií z pohľadu ich užitočnosti pre používateľa informácií z účtovníctva. Na tento účel sme zhromaždili základné poznatky o kvalitatívnych charakteristikách užitočných finančných informácií z US GAAP, IFRS, Smernice EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných závierkach a zákona č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v aktuálnom znení z printových zdrojov uvedených v literárnych zdrojoch a iných odkazoch.

Z vedeckých metód skúmania sme využili predovšetkým vedecké pozorovanie, analýzu a syntézu. Tieto metódy sme postupne aplikovali v jednotlivých častiach príspevku. Vedecké pozorovanie v spojení s analýzou sme aplikovali pri obsahovom vymedzení kvalitatívnych charakteristík užitočných finančných informácií v jednotlivých úpravách účtovníctva v podkapitolách kapitoly 3. Použitím syntézy sme na základe induktívno-deduktívneho prístupu skúmania dôvodov a korelácií medzi jednotlivými skupinami kvalitatívnych charakteristík a medzi konkrétnymi kvalitatívnymi charakteristikami pri permanentnom využití komparácie identifikovali spoločné znaky a rozdiely vo vymedzení kvalitatívnych charakteristík užitočných finančných informácií, ktoré uvádzame v závere príspevku. Konštatujeme tiež, že hoci ekonomická prax v SR nepoužíva pojem kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií (myslíme si, že najmä preto, že tento pojem nie je zakotvený v právnej úprave účtovníctva), znalí používatelia informácií z účtovníctva tieto charakteristiky informácií vyžadujú, analyzujú a hodnotia. Sú totiž pre ich ekonomické rozhodnutia veľmi dôležité.

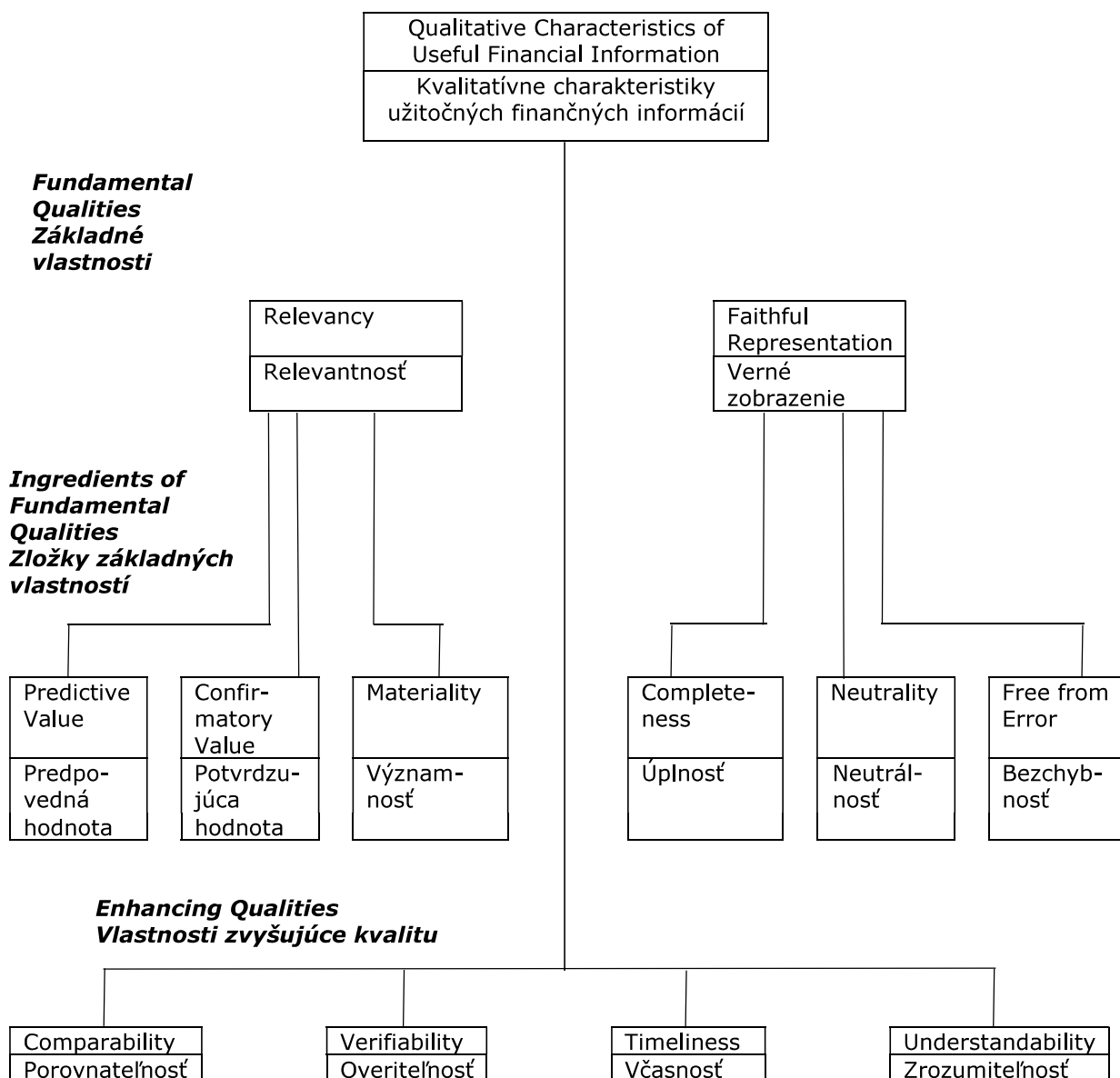
3 Výsledky a diskusia

Pre potreby splnenia cieľa príspevku budeme v tejto časti postupne skúmať, vedecky pozorovať a analyzovať obsahové vymedzenie kvalitatívnych charakteristík z pohľadu jednotlivých legislatívnych úprav účtovníctva. Najskôr sa budeme venovať kvalitatívnym charakteristikám užitočných finančných informácií vymedzených v US GAAP, pretože tam sú, podľa nášho názoru, publikované najprehľadnejšie. Literárnym zdrojom je publikácia: Flood, J. M. (2014). *GAAP 2014: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*. USA: John Wiley & Sons. Potom vymedzíme kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií z pohľadu IFRS (vychádzame z knižnej publikácie: *International Financial Reporting Standards. IFRS. Official pronouncements issued at 1 January 2015. PART A the Conceptual Framework and requirements*. IFRS Foundation, 2015.) a nakoniec sa zameriame na strohú právnu úpravu tejto oblasti v *Smernici Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných zvierkach, konsolidovaných účtovných zvierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS v znení neskorších úprav (v príspevku označovaná aj ako „smernica EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných zvierkach“)* a v zákone č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov (v príspevku označovaný aj ako „zákon o účtovníctve“).

3.1 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií podľa US GAAP

Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií sú riešené v koncepte 8 – kapitole 3. V tejto kapitole sa okrem vlastností (označovaných tiež ako charakteristiky), ktoré používateľovi uľahčujú rozhodovací proces vo vzťahu ku konkrétnemu subjektu, vytvára a vysvetľuje terminológia na lepšie porozumenie jednotlivých vlastností informácií z účtovníctva. Najdôležitejšou charakteristikou informácií z účtovníctva je jej užitočnosť pri rozhodovaní (usefulness for decision). Aby boli informácie užitočné, musia byť relevantné a verne zobrazovať to, čo vyjadrujú. Relevantnosť a verné zobrazenie sú základné vlastnosti užitočných finančných informácií. Každá z nich sa napĺňa tak, že spĺňa požadované ďalšie vlastnosti, ktoré sa v US GAAP označujú ako zložky základných vlastností. Kvalita relevantných a verne zobrazených informácií sa zvyšuje, ak spĺňajú ďalšie vlastnosti, označené ako vlastnosti zvyšujúce kvalitu informácií z účtovníctva (porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť). Kvalitatívne charakteristiky užitočnej finančnej informácie podliehajú obmedzeniu, ktorým je vzťah medzi nákladom a prínosom tejto informácie.

Hierarchia kvalitatívnych charakteristík užitočných finančných informácií podľa US GAAP je uvedená v grafe 1.

Graf 1 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií podľa US GAAP

Zdroj: Flood, J. M. (2014). *GAAP 2014: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*. USA: John Wiley & Sons. Preklad: autorka.

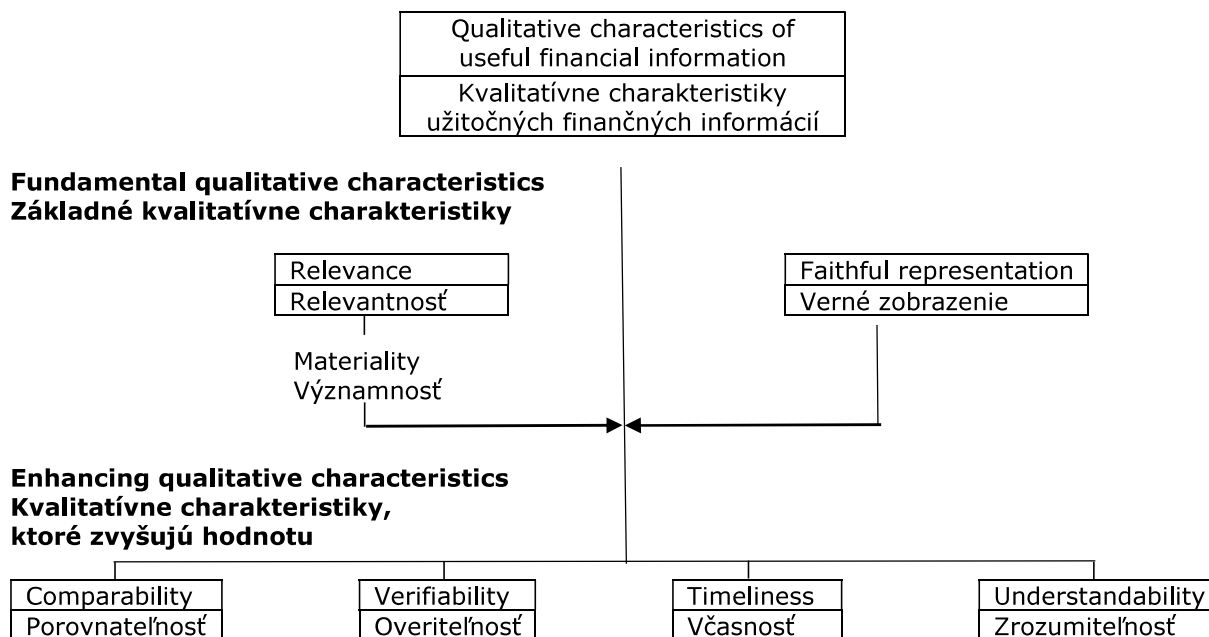
3.2 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií podľa IFRS

Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií sú riešené v koncepčnom rámci finančného vykazovania v kapitole 3. Členia sa na dve skupiny:

- základné kvalitatívne charakteristiky (relevantnosť, v rámci ktorej sa uvádza aj významnosť, a verné zobrazenie),
- kvalitatívne charakteristiky, ktoré zvyšujú hodnotu informácie (porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť).

Obmedzenia pri skúmaní užitočnosti finančných informácií sú náklady a prínosy vykazovania konkrétnej položky.

Hierarchia kvalitatívnych charakteristík užitočných finančných informácií podľa IFRS je uvedená v grafe 2.

Graf 2 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií podľa IFRS

Zdroj: Spracované podľa: *International Financial Reporting Standards. IFRS. Official pronouncements issued at 1 January 2015. PART A the Conceptual Framework and requirements.* IFRS Foundation, 2015. Preklad: autorka.

3.3 Kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných informácií v práve Európskej únie a v SR

Cieľom smernice EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných zvierkach je uľahčenie cezhraničných investícií v rámci Európskej únie, zlepšenie porovnateľnosti účtovných zvierok v rámci celej Európskej únie a zvýšenie dôvery verejnosti v zverejňované účtovné zvierky a správy účtovných jednotiek. Z dôvodu podpory vierohodného vykazovania finančných informácií smernica EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných zvierkach vyžaduje od orgánu účtovnej jednotky zodpovedného za zostavenie účtovnej zvierky, aby informácie uvedené v účtovnej zvierke poskytovali pravdivý a verný obraz.

Aj keď smernica EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných zvierkach ukladá povinnosti zostavovateľom účtovných zvierok, je evidentné, že je to s úmyslom poskytovania informácií rôznym používateľom (akcionárom, spoločníkom a ďalším tretím stranám). Smernica EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných zvierkach zdôrazňuje predovšetkým požiadavku používateľov účtovnej zvierky na porovnateľnosť informácií o finančnej situácii (prezentovaných v súvahe) a o finančnej výkonnosti (prezentovanej vo výkaze ziskov a strát), pričom sa zameriava predovšetkým na požiadavku formálnej porovnateľnosti výkazov účtovnej zvierky v rámci krajín EÚ. Iné požiadavky používateľov na informácie prezentované v účtovnej zvierke nerieši.

Podľa § 17 ods. 1 zákona o účtovníctve osoby, ktoré využívajú informácie z účtovnej zvierky, sa označujú ako používatelia. Požiadavky používateľov na informácie v účtovnej zvierke sú vo veľmi zhutnenej podobe uvedené v § 17 ods. 9. „Informácie v účtovnej zvierke musia byť pre používateľa užitočné, posudzujú sa z hľadiska ich významnosti a musia byť zrozumiteľné, porovnateľné a spoľahlivé.“ (zákon o účtovníctve, §17, ods. 9, prvá veta). Informácie v účtovnej zvierke sú zrozumiteľné, ak je účtovná zvierka vyhotovená v štátnom jazyku, ak sa dá spoľahlivo a jednoznačne určiť obsah účtovných prípadov a obsah účtovných záznamov. Informácie sú porovnateľné, ak účtovná jednotka dodržala kontinuitu v používaní účtovných zásad a účtovných metód a účtovná zvierka je zostavená za predpokladu nepretržitosti pokračovania účtovnej jednotky v činnosti. Informácie v účtovnej zvierke sú spoľahlivé, ak účtovná jednotka účtovala tak, aby

účtovná závierka poskytovala verný a pravdivý obraz o skutočnostiach, ktoré sú predmetom účtovníctva, a o finančnej situácii účtovnej jednotky. Podmienkou spoľahlivosti informácií v účtovnej závierke je aj ich úplnosť a včasnosť. Úplnosť informácií v účtovnej závierke sa zabezpečuje s dodržaním významnosti a so zohľadnením nákladov na ich získanie. Informácie v účtovnej závierke sú včasné, ak je účtovná závierka zostavená a zverejnená najneskôr v termíne, ktorý jej to určuje zákon o účtovníctve.

Záver

Pri komparácii kvalitatívnych charakteristík užitočných finančných informácií vymedzených v US GAAP a IFRS sme došli k záveru, že aj keď toto vymedzenie má veľa spoločných črt, existujú tu aj rozdiely. Obidve nadnárodné úpravy účtovníctva (rovnako ako smernica EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných závierkach a zákon o účtovníctve) považujú za podstatu problému to, že informácia má byť pre používateľa užitočná. US GAAP aj IFRS považujú za základné kvalitatívne charakteristiky (vlastnosti) informácií relevantnosť a verné zobrazenie. Informácia je pre rozhodovanie používateľa relevantná, ak má na neho vplyv pri rozhodovaní sa; a to je vtedy, keď zobrazuje to, čo naozaj zobrazovať má. US GAAP jednoznačne vymedzujú, čo musí informácia spĺňať, aby sa mohla považovať za relevantnú. IFRS to síce tiež opisujú, ale zdôrazňujú len významnosť. Verné zobrazenie vymedzujú US GAAP aj IFRS v podstate rovnako. Akoby ďalší stupeň kvalitatívnych charakteristík tvoria podľa US GAAP aj podľa IFRS vlastnosti, ktoré zvyšujú hodnotu informácií prezentovaných v účtovnej závierke. To znamená, že najskôr sa posudzuje relevantnosť a verné zobrazenie a až následne porovnateľnosť, overiteľnosť, včasnosť a zrozumiteľnosť finančných informácií.

Ako sme už konštatovali, smernica EP a Rady 2013/34/EÚ o účtovných závierkach neobsahuje úvahy o kvalitatívnych charakteristikách užitočných finančných informácií, ale ich predpokladá. Zákon o účtovníctve veľmi stručne a v zjednodušenej podobe uvádza požiadavky používateľov na informácie prezentované v účtovnej závierke. Za nedostatok považujeme skutočnosť, že nepožaduje, aby informácie v účtovnej závierke boli relevantné. Ďalším nedostatkom je, podľa nášho názoru to, že zákon o účtovníctve vymedzuje kvalitatívne charakteristiky informácií v účtovnej závierke viac-menej formálne a neobjasňuje ich vecne, ako napr. US GAAP a IFRS.

V zákone o účtovníctve sa vôbec nepoužíva pojem kvalitatívne charakteristiky užitočných finančných (resp. účtovných) informácií, hoci z hľadiska poznania teórie je zrejmé, že sú vymedzené v § 17 ods. 9. Používatelia informácií z účtovníctva, ktorí majú primerané vedomosti z ekonomickej oblasti, tieto charakteristiky informácií od zostavovateľa vyžadujú, analyzujú, vyhodnocujú a využívajú pri rozhodovaní sa vo vzťahu ku konkrétnej účtovnej jednotke. Je preto dôležité, aby ich poznali a poznali aj ich správny význam (ekonomickú interpretáciu).

Príslušnosť ku grantovej úlohe

Príspevok vyšiel s podporou Agentúry na podporu výskumu a vývoja (APVV), projekt č. APVV-16-0602 „Zvyšovanie relevantnosti účtovných informácií v SR – od nákladov k hodnote“ (2017 – 2021).

Literárne zdroje a iné odkazy

Flood, J. M. (2014). *GAAP 2014: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*. USA: John Wiley & Sons.

International Financial Reporting Standards. IFRS. Official pronouncements issued at 1 January 2015. PART A the Conceptual Framework and requirements. IFRS Foundation, 2015.

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/34/EÚ z 26. júna 2013 o ročných účtovných závierkach, konsolidovaných účtovných závierkach a súvisiacich správach určitých druhov podnikov, ktorou sa mení smernica Európskeho parlamentu a Rady 2006/43/ES a zrušujú smernice Rady 78/660/EHS a 83/349/EHS v znení neskorších úprav.

Zákon č. 431/2002 Z. z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov.